

POSITION PAPER RONDETAfelGESPREK ELEKTRICITEITSNET

CEO Evert den Boer

Kernboodschappen

1. Grote vraag naar netcapaciteit;
2. Beter benutten van het bestaande net;
3. Sneller uitbreiden van het net;
4. Prioriteren van opgaven.

Inleiding

De Nederlandse economie groeit, digitaliseert en verduurzaamt. In 2021 investeerde Enexis bijna een miljard euro om deze vooruitgang te ondersteunen. In 2022 gaan wij door die grens heen en geven wij ruim een miljard uit aan onderhoud, uitbreiding en digitalisering van onze netten. Zo bouwt Enexis aan het energiesysteem van de toekomst en zorgen we dat burgers en bedrijven iedere dag kunnen rekenen op energie.

In deze fase van de energietransitie is ons werk bijzonder dynamisch en complex. We maken onze infrastructuur klaar voor de maatschappelijke opgaven die er liggen, zoals meer groene energie, afbouw van fossiele energie, de bouw van meer woningen, elektrificatie van mobiliteit en industrie, veiligheid, digitalisering en leveringszekerheid. Dit doen we terwijl het maatschappelijk debat over de precieze route naar 2050 nog volop wordt gevoerd. Met name de verregaande elektrificatie van zowel de vraag naar als het aanbod van energie stelt netbeheerders voor structurele uitdagingen als het gaat om planbaarheid, ruimtelijke inpassing, het aantrekken van voldoende technisch personeel en het versterken van de eigen vermogenspositie.

Grote vraag naar netcapaciteit

Vanaf 1 januari 2022 leveren in ons verzorgingsgebied ongeveer 675.000 huishoudens stroom terug aan het elektriciteitsnet (ca. 25% van het totale aantal woningen in ons gebied). Samen met nog eens ruim 24.000 grote zonnedaken en zonneweiden. Op dit moment is er ongeveer 8.500 Megawatt¹ aan zon- en windvermogen aangesloten op ons net. Deze forse hoeveelheid duurzame decentrale opwek groeit de komende jaren nog stevig door.

Sinds 2017 ziet Enexis een sterke groei van het aantal en de omvang van (grondgebonden) zonneweiden. Tot ongeveer 5 jaar geleden was een 'zonnecentrale' een onbekend fenomeen. Aangejaagd door beschikbare subsidies, lage grondprijzen en beschikbare ruimte is de schaal van zonneweiden de afgelopen jaren in ons gebied verveelvoudigd. Tegenwoordig sluiten wij zonneparken aan met een capaciteit van meer dan 100 MW. Dit komt overeen met de elektriciteitsvraag van een stad als Breda. Maar waar het elektriciteitsnet van Breda zich over de afgelopen decennia ontwikkeld heeft, is zo'n zonneweide binnen een jaar of twee klaar. Deze tijd is echter te kort voor netbeheerders om de noodzakelijke netcapaciteit te realiseren.

Omdat er lokaal geen vraag is naar zoveel elektriciteit, ontstaan er knelpunten in het elektriciteitsnet en dreigt er overbelasting. Dat noemen we congestie. Simpel gezegd is het net dan 'vol' en is de netbeheerder 'uitverkocht'. Enexis heeft sinds 2018 helaas op steeds meer plekken te maken met congestie. Een vol elektriciteitsnet betekent dat het voor nieuwe grote zon- en windprojecten niet mogelijk is om elektriciteit terug te leveren.

Naast schaarse netcapaciteit voor het terugleveren van elektriciteit zal er in de komende jaren naar alle waarschijnlijkheid op sommige plekken in ons verzorgingsgebied ook te weinig capaciteit zijn voor de afname van elektriciteit. Op dit moment heeft Enexis hier nog niet mee te maken, maar de impact

¹ 8.500 MW is vergelijkbaar met de vermogens van de Amercentrale, Brossele centrale, Clauscentrale, Dow centrale, Eemshavencentrale, Hemweg centrale, Maasvlakte centrale, de Magnum centrales en de Rijnmond centrale bij elkaar opgeteld.

van deze afnameschaarste, veroorzaakt door elektrificatie van bijvoorbeeld woningen, mobiliteit en industrie, is zelfs nog groter dan van terugleverschaarste. Onze inzet is om te voorzien in voldoende aansluit- en transportcapaciteit voor de initiatieven van onze klanten. Door de investeringen in de regionale elektriciteitsnetten verplaatsen de capaciteitsknelpunten zich echter in toenemende mate naar het hoogspanningsnet. En als de oplossing voor de congestie ligt in de uitbreiding van de capaciteit van het hoogspanningsnet dan zullen de doorlooptijden fors oplopen.

Beter benutten van het bestaande net

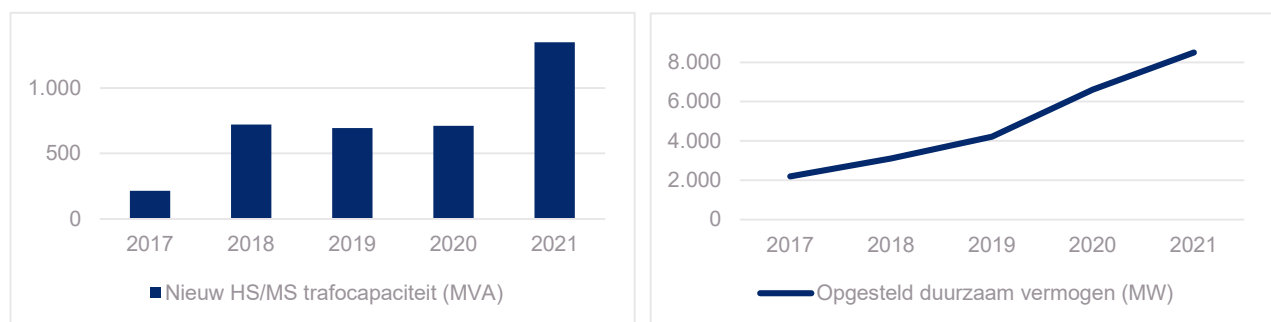
Om ervoor te zorgen dat iedereen toegang krijgt en houdt tot het elektriciteitsnet zullen we – naast sneller en effectiever uitbreiden – het bestaande elektriciteitsnet efficiënter moeten benutten. Door bijvoorbeeld een zonnepark te bouwen op de plekken waar nog wel netcapaciteit is. Met energieregio's, provincies, gemeenten, projectontwikkelaars en klanten bespreken we wat er in welk gebied mogelijk is.

Een 'vol' elektriciteitsnet is feitelijk maar zo'n 10% van de tijd écht vol: dit geldt namelijk alleen tijdens de pieken in het transport van elektriciteit – bijvoorbeeld als de zon schijnt of wanneer er veel vraag is. De overige 90% van de tijd is er nog wel netcapaciteit beschikbaar. Dat biedt enorme potentie om het bestaande net beter uit te nutten. De uitdaging is om grote elektriciteitspieken te voorkomen, bestaande pieken te verkleinen en de dalen beter te gebruiken. Enexis werkt aan nieuwe contractsvormen met eigenaren van zonneparken waarbij we een prikkel creëren om de capaciteit die buiten de piekmomenten beschikbaar is beter te benutten. Dit kan ook via 'congestiemanagement' waarbij marktpartijen door prijsprikkels worden gestimuleerd om op bepaalde momenten meer of juist minder elektriciteit af te nemen of terug te leveren. Daarnaast heeft Enexis ruim 60 initiatieven in beeld voor in totaal 1.300 MW aan batterijcapaciteit bij nieuwe zonneparken en industriepartijen.

Uit een recent onderzoek² blijkt dat aanvullend Rijksbeleid voor het stimuleren van grootschalige batterijen de potentie heeft om tot wel 7.500 MWp aan extra zonneparken aan te sluiten. Daarmee kunnen we een extra 5TWh aan hernieuwbare elektriciteit opwekken. Verder is in 2021 ruim 900 MW aan ruimte in ons net vrijgespeeld via de inzet van de zogenaamde reservecapaciteit. Dit zorgde ervoor dat wij bijvoorbeeld in Emmen een windpark alsnog konden aansluiten. Enexis blijft samen met overheden en marktpartijen innoveren om het bestaande net zo optimaal mogelijk te benutten.

Sneller uitbreiden van het net

In 2021 bouwde Enexis een recordhoeveelheid nieuwe netcapaciteit en realiseerden we met 1.300 MW meer extra capaciteit dan ooit; genoeg voor 2.500 voetbalvelden aan zonnepanelen of 500 moderne windmolens. In 1 jaar tijd hebben wij de totale capaciteit van ons elektriciteitsnet daarmee met ruim 10% vergroot. Ook legden we honderden kilometers nieuwe elektriciteitskabel aan. Daarmee creerden we ruimte voor in totaal 1.900 MW aan zon- en windvermogen. Het is onze ambitie om elk jaar opnieuw minimaal 1.000 MW aan nieuwe netcapaciteit toe te voegen.



De stevige capaciteitsverruiming van de afgelopen jaren heeft helaas niet kunnen voorkomen dat het aantal knelpunten in het elektriciteitsnet verder is toegenomen. De capaciteitskaartjes kleuren roder en roder. En de komende jaren blijft dit zo, doordat de vraag naar netcapaciteit nog altijd sneller groeit dan het aanbod van nieuwe netcapaciteit. Er is sprake van een wachtrij van ongeveer 2.500 MW aan nieuwe klanten die wachten op het moment dat er transportcapaciteit beschikbaar komt. De wachttijd voor nieuwe aansluitingen liep in 2021 op. De bijna 100 nieuwe technische collega's die wij in 2021 aannamen zijn lang niet voldoende om al het werk dat er ligt te realiseren. Een probleem waar we in de hele sector mee te maken hebben.

² [Omslagpunt grootschalige batterijopslag](#), CE Delft/TKI Urban Energy/Enexis, december 2021

Ondanks alle netuitbreidingen en slimme oplossingen om het bestaande net beter te benutten, is transportschaarste voor de korte- en middellange termijn een realiteit waar wij als samenleving zo verstandig mogelijk mee zullen moeten omgaan. De planning van de investeringen in de benodigde infrastructuur is gericht op het behalen van de klimaatdoelen voor 2030. Wij weten dat het ambitieniveau nog wordt verhoogd. Dit zorgt voor een extra uitdaging als we kijken naar de impact op onze netten.

Omdat de verduurzaming van sectoren als de gebouwde omgeving, de mobiliteit en de industrie naar ons idee onmogelijk volledig via elektrificatie kan lopen, pleit Enexis voor:

1. Een stevige groene moleculenstrategie gericht op het significant verhogen van onder meer de hoeveelheid groen gas en waterstof in het energiesysteem;
2. Stimuleringsbeleid dat gericht is op het vergroten van de efficiënte benutting van het elektriciteitsnet, onder meer door meer opslag van elektronen, de conversie naar waterstof en andere vormen van flexibiliteit;
3. Een nationaal prioriteringskader dat in tijden van transportschaarste houvast biedt om te bepalen hoe we de schaarse netcapaciteit effectief inzetten voor het doel met het grootste maatschappelijke belang. Hierbij is ruimte voor regionale prioriteitsstelling vanuit bijvoorbeeld de RES, de NAL en de CES.

Prioriteren van opgaven

Het oplossen van de knelpunten kost veel tijd en geld. Het uitbreiden van ons middenspanningsnet lukt vaak in 2-5 jaar. Voor het hoogspanningsnet van TenneT moeten we rekenen met 8-10 jaar of zelfs langer. Zeker in dit laatste geval gaat het leeuwendeel van de doorlooptijd op aan planologische procedures en vergunningstrajecten. Het daadwerkelijk bouwen van de infrastructuur is een relatief kortdurend slotakkoord van het totale proces.

Wij doen het uiterste door met klanten mee te denken over hun situatie en over de mogelijkheden in hun regio en wij breiden het net fors uit. Een heldere prioritering zou ons de mogelijkheid bieden om sneller en gericht te kunnen werken zodat wij optimaal kunnen bijdragen aan het maatschappelijk rendement. Wij zijn daarom voorstander van een democratisch gelegitimeerd afwegingskader, opgesteld door het Rijk en uitgewerkt door decentrale overheden, waarlangs de diepe netinvesteringen geprioriteerd kunnen worden. Investeringen met de meeste impact kunnen dan als eerste worden uitgevoerd. De aansluitvolgorde wordt vervolgens bepaald door de planning van de investeringen in transportcapaciteit.

Een prioriteringskader biedt houvast om heldere keuzes te maken in wat eerst moet en wat later kan. Zo kunnen we de komende jaren de schaarse hoeveelheid mensen en middelen zo effectief mogelijk inzetten. Want de diverse opgaven concurreren om de schaarse uitvoeringscapaciteit van de netbeheerders, die vooraan niets anders kunnen dan het verzoek dat bovenop de stapel ligt als eerste op te pakken.

Voordat we te maken hadden met capaciteitschaarste was de vraag naar prioriteren niet aan de orde. Nu dit wel zo is, doet het ontbreken van zo'n kader zich steeds nadrukkelijker voelen. En wordt het *first come, first serve*-principe steeds meer een knellend harnas dat te weinig bewegingsvrijheid biedt. Dit leidt tot uitkomsten die maatschappelijk niet optimaal zijn - zeker in tijden van schaarste aan netcapaciteit - als niet alles tegelijkertijd kán. De beschikbaarheid, effectiviteit en kwaliteit van onze energieinfrastructuur is een gezamenlijke verantwoordelijkheid en gedeelde opgave. Enexis zet alles op alles om deze opgave te realiseren.

Over Enexis Groep

Enexis is een netwerkbedrijf. Wij zorgen ervoor dat miljoenen klanten in Nederland dagelijks toegang hebben tot elektriciteit en gas. Wij beheren ongeveer 190.000 kilometer aan gas- en elektriciteitsnetten in de provincies Groningen, Drenthe, Overijssel, Noord-Brabant en Limburg. Dit betreft ongeveer 5,2 miljoen aansluitingen op de lage druk gasnetten en laag- en middenspanningsnetten elektriciteitsnetten. Ruim 5.000 collega's en vele samenwerkende aannemers zorgen hiervoor. www.enexisgroep.nl